

УДК 338:657.3

Петро МИКИТЮК, Тетяна СОРОКА

РОЗШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ НА ОСНОВІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Розглянуто та розмежовано бухгалтерські й аналітичні програмні продукти з точки зору можливостей для проведення стратегічного аналізу, що дозволяють отримати результати різного рівня деталізації та будувати альтернативні моделі стратегії розвитку підприємств. Досліджено, що на підприємствах ефективно використовувати програми для проведення аналізу та прогнозування діяльності підприємств, оскільки їх характеристики відповідають меті та інструментарію стратегічного аналізу. Обґрунтовано, що показники стратегічного аналізу вимагають перегляду, а його результати можуть служити основою удосконалення інформаційної бази прийняття управлінських рішень і розроблення стратегії розвитку підприємств. З метою швидкого реагування на зміни внутрішнього і зовнішнього середовищ на підприємствах повинна працювати інформаційна система з відповідним програмним забезпеченням, що сприятиме прийняттю ефективних рішень у мінливих умовах. Наукова новизна дослідження полягає у запропонованому формалізованому виразі, що дозволить оцінити рівень придатності і адаптивності програмних продуктів щодо доцільності проведення стратегічного аналізу результатів діяльності підприємств та обґрунтуванні доцільності використання новітніх інформаційних технологій в умовах формування інформаційного суспільства, що, на відміну від традиційних схем, забезпечує розширення інформаційної бази стратегічного аналізу за критеріями повноти, надійності і достатності, а також створює передумови для використання сучасного програмного забезпечення аналітичних розрахунків. Система інформаційного забезпечення стратегічного аналізу результатів діяльності підприємств є інтегрованим багатофункціональним комплексом, призначеним для цілеспрямованого формування бази даних відповідно до запитів підприємств щодо внутрішніх і зовнішніх показників, які мають вплив на результати діяльності. Складовими інформаційної бази є економічна, соціальна, правова та науково-технічна інформації. Використання сучасних інформаційних технологій уможливорює не лише прискорення її опрацювання, а й служить основою для виокремлення різних груп показників залежно від їх змісту та міри впливу. Наявність різноваріантних комбінацій обліково-аналітичної інформації дозволить отримувати результати аналізу різного рівня деталізації, побудувати альтернативні моделі стратегії розвитку підприємства й обрати найбільш оптимальні з них. Результати дослідження можуть бути використанні підприємствами з метою автоматизації обліку та аналізу відповідно до своїх особливостей ведення діяльності та стратегічних цілей.

Ключові слова: *стратегічний аналіз, стратегічне управління, програмні продукти, внутрішнє середовище, зовнішнє середовище, інформаційно-аналітичне забезпечення, результати діяльності підприємств.*

JEL: M 41: C89

© Петро Микитюк, Тетяна Сорока, 2015.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України диктує нові умови та визначає потреби в розробці нових теоретичних підходів та практичних заходів щодо формування стратегічного управління діяльністю вітчизняними підприємствами, ключовим та невід'ємним елементом якого є стратегічний аналіз. У результаті стрімких ринкових перетворень підприємства виявились не підготовленими до виконання ними нових виробничо-економічних функцій, тому доцільність використання новітніх інформаційних технологій в умовах формування інформаційного суспільства забезпечує розширення інформаційної бази стратегічного аналізу, а також створює передумови для використання сучасного програмного забезпечення аналітичних розрахунків. Тому вирішальною є проблема визначення програмних продуктів, що дасть змогу проводити стратегічний аналіз в підприємствах та враховувати постійну зміну внутрішнього та зовнішнього середовищ з метою прийняття об'ґрунтованих управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні питання забезпечення програмними продуктами вітчизняних підприємств для проведення стратегічного аналізу з метою формування оптимальної стратегії присвячена незначна кількість праць. Вітчизняні науковці, такі як П. Гордієнко [2], К. Редченка [9], І. Парасій-Вергуєнко [7], П. Микитюк [5, 6], а також зарубіжні вчені І. Ансофф [1], Н. Круглов [3], В. Макарова [4], А. Панов [8], Н. Пласкова [9], М. Портер [10], Р. Фатхутдінов [12], зосереджують свою увагу на проблемі вибору комплексної автоматизації стратегічного аналізу, тому в сучасних умовах господарювання актуальним є застосування сучасних інформаційних технологій, що дасть змогу отримувати в короткий термін результати, на основі яких будуть обирати оптимальну модель розвитку підприємств.

Мета статті полягає в оцінці програмних продуктів при використанні їх у стратегічному управлінні діяльністю підприємств як однієї із функцій стратегічного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Застосування комп'ютерної техніки, програмного забезпечення й автоматизації виробничих процесів ведення бухгалтерського обліку та розрахунків фінансових і економічних показників значною мірою дає змогу підприємству контролювати зміни зовнішнього й внутрішнього середовищ і вчасно впливати на них. Нині розвиток комп'ютерних інформаційних технологій дає змогу спростити складні технологічні процеси, практичну діяльність підприємств та їх прогнозування. Досвід використання комп'ютерних технологій в економічній площині за вітчизняними та міжнародними проектами дає підстави стверджувати, що врахування науково-технічного прогресу "важливий стратегічний процес. Підтвердженням цього є широке представлення на вітчизняному ринку бухгалтерських і аналітичних програмних продуктів (табл. 1).

Таблиця 1

Прикладні програми для аналізу діяльності підприємств

№ з/п	Призначення програм	Назви прикладних програм
1	2	3
1	Статистичні пакети	"Statistics", "SAS", "Mathematics", "Quick"
2	Бухгалтерські програми	"1С:Бухгалтерія", "Парус", "БЕСТ", "Електрона бухгалтерія", "Бухгалтерія без проблем"
	для малих підприємств	"Инфо-бухгалтер", "Парус", "1С:Бухгалтерія 7.7", "Диск УОС"
	для середніх підприємств	"FinExpert", "Атлат-Информ", "Парус-Бухгалтерія 7.20", "Инфо-Софт", "Акцент-бухгалтерія"
	для великих підприємств	"iScala", "Oracle Applications", "IFS Applications", "Парус-бухгалтерія 8.0", "1С:Підприємство 8.2"

Продовження таблиці 1

1	2	3
3	Програми фінансового аналізу	"ИНЗК-АФСП", "АНЗК-Аналітик", "Фінансовий аналіз" версії 3.0., "ФинЕксперт", "БЕСТ-Ф", "Microsoft Excel", "Мастер Финансов: Анализ", "Анализ финансового состояния", "Альт-Финанси", "Три Кита", "Audit Expert", "Forecast Expert", "Project Expert", "Sales Expert", Marketing Optimization, Oros Analytics, Alcar Strategic Financial Planning System, ithink, iDecide 2000, Advanced Financial Statement Analysis
4	Системи обліку за міжнародними стандартами	"Microsoft Business Solutions – Ахapta", "Oracle E-Business Suite", "Учет в международных стандартах", "Галактика"
5	Системи підтримки прийняття рішень та експертні системи	"Oracle Applications", "SAP R/3", "Формула времени", "Галактика", "Парус-Предприятия", "Босс-Корпорация"
6	Програми електронного документообігу	"М.Е.Дос", "Мастер-Арт-Звіт", "IBC-IBK користувач", "F3", "FormFlow", "1С:Електроний документ"

Джерело. Складено авторами самостійно.

Вказані в табл. 1 прикладні програми з точки зору можливостей для проведення стратегічного аналізу результатів діяльності підприємств можна розмежувати на 3 групи: програми, що формують інформаційну базу (№ 2, 4, 6); програми з додатками аналітичного характеру (№ 1); програми для проведення аналізу та прогнозування діяльності підприємств (№ 3, 5).

Відповідно до об'єкта дослідження найбільш прийнятними для здійснення стратегічного аналізу (за умови формування відповідних додатків) є програми третьої групи, оскільки вони мають характеристики, що відповідають меті та інструментарію стратегічного аналізу (рис. 1).

Проведені дослідження характеристик програмних продуктів, узагальнені на рис. 1, свідчать, що програми фінансового аналізу та системи підтримки ухвалення управлінських рішень можуть ефективно використовуватись як база для проведення стратегічного аналізу діяльності. Це можливе завдяки їх сумісності, адаптивності, багатофункціональності та інтегрованості.

Проте слід визнати, що кожен із програмних продуктів лише певною мірою придатний для автоматизації процесу проведення стратегічного аналізу. Це пов'язано з наявністю як переваг, так і недоліків кожної з них щодо реалізації завдань такого виду аналізу.

Найбільш використовуваними програмними продуктами із визначених груп є "ИНЗК-АФСП", "АНЗК-Аналітик", "Фінансовий аналіз", "Audit Expert", "Альт-Финансы", "БЭСТ-МАРКЕТИНГ", "БЭСТ-Ф", "БЭСТ-АНАЛИЗ".

Зокрема, у програмі "Фінансовий аналіз" здійснюється розрахунок ефекту фінансового важеля, робиться аналіз кредитоспроможності підприємства і прогнозування змін статей балансу, але використовувати її для обчислення показників стратегічного аналізу результатів діяльності підприємств через складність доповнення додатками для врахування зовнішніх факторів є проблематично (табл. 2).

Для встановлення рівня придатності й адаптивності програмного продукту до здійснення стратегічного аналізу результатів діяльності доцільно проводити оцінку відповідно до такого її формалізованого виразу:

Рис. 1. Основні програмні продукти для автоматизації формування обліково-аналітичної інформації та їх характеристики

Джерело. Розроблено авторами самостійно.

Таблиця 2

Програмні продукти для автоматизації процесів аналізу економічних показників, їх характеристики та придатність до здійснення стратегічного аналізу

Група	Назва програ мно го продукту	Характерис тика	Переваги/недоліки
1	2	3	4
1	“ИНЗК-АФСП”, “АНЗК-Аналітик”	Здійснює: аналіз і інтерпретацію даних, формування альтернативних показників; має функції для проведення: – аналізу фінансового стану; – оцінки бізнес-планів; – консолідації і аналітичних даних по кількох підприємствах; – порівняння результатів по кількох підприємствах.	Детальність аналізу. Порівняння фактичних і планових показників без розрахунку останніх. Високий рівень проблемності доповнення показниками стратегічного аналізу.

Продовження таблиці 2

1	2	3	4
2	“Фінансовий аналіз”, “Audit Expert”, “Альт-Финансы”, “БЭСТ-МАРКЕТИНГ”	Придатний для: – розрахунку точки беззбитковості; – визначення рівня кредитоспроможності; – прогнозування змін активів і пасивів підприємства за балансом. Використовують з метою: – аналізу фінансового стану; – формування звітності за різними сценаріями; – консолідація даних різних підприємств і їх ранжування; – планування і прогнозування, оцінки кредитоспроможності; – оцінки ринкових позицій.	Ідеальний для внутрішніх потреб управління діяльністю на основі використання внутрішніх резервів. Відкритість і адаптивність. Може доповнюватись форматами інших програм для аналізу за заданими показниками (в т. ч. за показниками, що входять до структури стратегічного аналізу). Дані швидко можуть бути перенесені у будь-який табличний процесор. Для галузі торгівлі. Обмежений визначеним колом показників, складно доповнюється (особливо до врахування зовнішніх факторів).
3	“БЭСТ-Ф” “БЭСТ-АНАЛИЗ”	Призначений для: – комплексного аналізу фінансової і комерційної діяльності; – обґрунтування обсягів запасів, динаміки продажу, оцінки структури витрат обігу; – оцінки платоспроможності і фінансової стійкості; – дослідження кон’юнктури ринку; – обчислення маржинального прибутку.	Розвинені засоби візуалізації. Використання статистичних методів. Відсутність можливостей комплексного аналізу виробничої діяльності. Врахування тільки внутрішніх факторів впливу на прибуток. Адаптованість лише до галузі торгівлі. Відсутність можливостей прогнозування різних видів діяльності. Стандартна документація та звітність для торговельних підприємств. Потреба в вирішенні задач нелінійних залежностей не розв’язана. Не передбачені можливості розвитку нових видів діяльності.

Примітка. Програмні продукти обрані за результатами емпіричних досліджень та з врахуванням потреб практики залежно від рівня адаптивності для вітчизняних суб’єктів і з урахуванням вартості.

Джерело. Складено авторами самостійно.

$$P_n = \sum_{i=1}^n 0,1 \cdot \Pi_i - \sum_{j=1}^m 0,1 \cdot H_j, \quad (1)$$

де P_n – рівень придатності;

Π_i – переваги програмного продукту;

H_j – недоліки програмного продукту.

Для обґрунтування рівня придатності програмних продуктів пропонується використовувати такі межі значень (табл. 3).

Проведемо обчислення з метою визначення найбільш придатного до автоматизації стратегічного аналізу результатів діяльності птахівничих підприємств (табл. 4).

Таблиця 3

Критерії оцінки рівня придатності програмних продуктів
для стратегічного аналізу результатів діяльності підприємств

Непридатний	Обмежено придатний	Низький рівень придатності	Середній рівень придатності	Високий рівень придатності
$P \leq 0$	$0,10 \leq P \leq 0,30$	$0,31 \leq P \leq 0,50$	$0,51 \leq P \leq 0,80$	$0,81 \leq P \leq 1$

Джерело. Складено авторами самостійно.

Таблиця 4

Оцінка рівня придатності і адаптивності програмного продукту
до здійснення стратегічного аналізу результатів діяльності

Переваги	Недоліки
“ИНЗК-АФСР”, “АНЗК-Аналітик”	
Детальність аналізу (1)	Порівняння фактичних і планових показників без розрахунку останніх (1)
	Високим рівнем проблемності доповнення показниками стратегічного аналізу (2)
$P_n = \sum_{i=1}^n 0,1 \cdot P_i - \sum_{j=1}^m 0,1 \cdot H_j = (0,1 \cdot 1) - (0,1 \cdot 2) = -0,1$	
“Фінансовий аналіз”, “Audit Expert”, “Альт-Финансы”, “БЭСТ-МАРКЕТИНГ”	
Ідеальний для внутрішніх потреб управління діяльністю на основі використання внутрішніх резервів (1).	Обмежений визначеним колом показників, складно доповнюється (особливо до врахування зовнішніх факторів) (1).
Відкритість і адаптивність (2).	Для галузі торгівлі (2).
Може доповнюватись форматами інших програм для аналізу за заданими показниками (в т. ч. за показниками, що входять до структури стратегічного аналізу) (3).	
Дані швидко можуть бути перенесені у будь-який табличний процесор (4).	
$P_n = \sum_{i=1}^n 0,1 \cdot P_i - \sum_{j=1}^m 0,1 \cdot H_j = (0,1 \cdot 4) - (0,1 \cdot 2) = 0,2$	
“БЭСТ-Ф”, “БЭСТ-АНАЛИЗ”	
Розвинені засоби візуалізації (1).	Відсутність можливостей комплексного аналізу виробничої діяльності (1).
Використання статистичних методів (2).	Врахування лише внутрішніх факторів впливу на прибуток (2)
	Адаптованість лише до галузі торгівлі (3).
	Відсутність можливостей прогнозування різних видів діяльності (4).
	Стандартна документація та звітність для торговельних підприємств (5).
	Потреба в розв'язанні задач нелінійних залежностей не вирішена (6).
	Непередбачені можливості розвитку нових видів діяльності (7).
$P_n = \sum_{i=1}^n 0,1 \cdot P_i - \sum_{j=1}^m 0,1 \cdot H_j = (0,1 \cdot 2) - (0,1 \cdot 7) = -0,5$	

Джерело. Складено авторами самостійно.

Найбільш придатними до автоматизації стратегічного аналізу результатів діяльності згідно із проведеними обчисленнями є програмні продукти "Фінансовий аналіз", "Audit Expert", "Альт-Фінансы", "БЭСТ-МАРКЕТИНГ", за якими $R=0,2$.

Таким чином, кожне підприємство може вибрати програмний продукт для автоматизації обліку та аналізу відповідно до своїх особливостей ведення діяльності та бухгалтерського обліку. Основною тенденцією розвитку програмних засобів для підтримки фінансових рішень є прагнення провідних розробників надати споживачеві комплекс сумісних і взаємодіючих між собою продуктів різноманітних класів з метою найповнішого задоволення його потреб, створення банку моделей аналізу та прогнозування господарських процесів.

Висновки і вектори подальших досліджень. Проаналізувавши зазначене вище, ми дійшли висновку, що програмні продукти у контексті стратегічного управління є важливим аспектом оптимізації процесів діяльності підприємств, які здійснюють постійний контроль за змінами у діяльності підприємств та причинами їх виникнення для розуміння своєї стратегічної позиції на ринку. З позиції оптимальності часу повинні вдосконалюватись програмні пакети та методи для ефективного стратегічного аналізу результатів діяльності досліджуваних підприємств, які дають змогу в процесі аналізу одержати обґрунтовану оцінку її фінансової стійкості, виявити ступінь фінансового ризику і визначити основні напрямки зміцнення фінансового стану.

Література

1. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия / Игорь Ансофф ; [пер. с англ. С. Жильцов при содействии Э. Дж. Макдоннелл]. – СПб. : Питер, 1999. – 416 с.
2. Гордієнко П. Л. Стратегічний аналіз [Текст] : навч. посіб. / П. Л. Гордієнко, Л. Г. Дідковська, Н. В. Яшкіна. – [2-ге вид., перероб. і допов.]. – К. : Алерта, 2008. – 478 с.
3. Круглова Н. Ю. Стратегический менеджмент [Текст] : учеб. [для вузов] / Н. Ю. Круглова, М. И. Круглов. – М. : Изд-во РДЛ, 2003. – 464 с.
4. Маркова В. Д. Стратегический менеджмент [Текст] : курс лекций / В. Д. Маркова, С. А. Кузнецова. – М. : ИНФРА-М; Новосибирск : Сибирское соглашение, 2001. – 288 с.
5. Микитюк П. П. VCG-аналіз як інструмент посилення конкурентних переваг птахівничих підприємств / П. П. Микитюк, Т. Р. Фецович. Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2014. – № 1. – С. 20–27.
6. Микитюк П. П. Кореляційно-регресійний аналіз результатів діяльності птахівничих підприємств / П. П. Микитюк, Т. Р. Фецович // Вісник Львівської комерційної академії. – 2014. – № 1. – С. 105–111.
7. Парасій-Вергуєнко І. М. Стратегічний аналіз у банках: теорія, методологія, практика [Текст] : моногр. / І. М. Парасій-Вергуєнко. – К. : КНЕУ, 2007. – 360 с.
8. Панов А. И. Стратегический менеджмент : уч. пособ. [для вузов] / А. И. Панов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 240 с.
9. Пласкова Н. С. Методология стратегического анализа результативности бизнеса [Текст] : моногр. / Н. С. Пласкова. – М. : Креативная экономика, 2007. – 256 с.
10. Портер М. Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей и конкурентов [Текст] / М. Портер. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 454 с.

11. Редченко К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі : навч. посіб. – [вид. 2-ге, допов.] / К. І. Редченко. – Л. : Новий світ-2000, 2003. – 272 с.
12. Фатхутдинов Р. А. Стратегическая конкурентоспособность : учеб. [по спец. "Маркетинг"] / Р. А. Фатхутдинов – М. : Экономика, 2005. – 505 с.

References

1. Ansoff, I. (1999). *Novaia korporativnaia stratehiia [new corporate strategy]*. (S. Zhiltsov and E. John McDonnell Trans). St. Petersburg: Piter [in Russian].
2. Hordienko, P. L., Didkovska L. H., Yashkina N. V. (2008). *Stratehichnyi analiz [Strategic analysis]*. (2nd ed., rev.). Kyiv: Alerta [in Ukrainian].
3. Kruhlova, N. Yu., Kruhlov, M. I. (2003). *Stratehichnyi menedzhment [Strategic management]*. Moscow: Izdatelstvo RDL [in Russian].
4. Markova, V. D., Kuznetsova, S. A. (2001). *Stratehichnyi menedzhment [Strategic management]*. Moscow: INFRA-M; Novosibirsk: Sibirskoe sohlashenie [in Russian].
5. Mykytiuk, P. P., Fetsovykh T. R. (2014). BCG-analiz yak instrument posylennia konkurentnykh perevah ptakhivnychkh pidpriemstv [BCG-analysis as a tool to gain competitive advantages of poultry enterprises]. *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekoomichnoho universytetu - Bulletin TNEU*, 1, 20-27 [in Ukrainian].
6. Mykytiuk, P. P., Fetsovykh T. R. (2014). Koreliatsiino-rehresiyni analiz rezultativ diialnosti ptakhivnychkh pidpriemstv [Correlation-regression analysis of poultry enterprises results]. *Visnyk Lvivskoi komertsii noi akademii – Bulletin of Lviv Commercial Academy*, 1, 105-111 [in Ukrainian].
7. Parasiy–Verhuienko, I. M. (2007). *Stratehichnyi analiz u bankakh: teoriia, metodolohiia, praktyka [Strategic analysis in banks: theory, methodology, practice]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
8. Panov, A. I. (2002). *Stratehichnyi menedzhment [Strategic management]*. Moscow: UNITY–DANA [in Russian].
9. Plaskova, N. S. (2007). *Metodolohiia stratehicheskoho analiza rezultativnosti biznesa [Methodology of strategy analysis of business performance]*. Moscow: Kreativnaia ekonomika [in Russian].
10. Porter, M. (2005). *Konkurentnaia stratehiia: meodika analiza otraslei i konkurentov [Competitive Strategy: Methods of analysis of industry and competitors]*. Moscow: Alpina Biznes Buks [in Russian].
11. Redchenko, K. I. (2003). *Stratehichnyi analiz u biznesi [Strategic analysis in business]*. (2nd rev.). Lviv: Novyi svit–2000 [in Ukrainian].
12. Fatkhutdinov, R. A. (2005). *Stratehicheskaiia konkurentnosposobnost [Strategy competitiveness]*. Moscow: Ekomomika [in Russian].

Редакція отримала матеріал 20 травня 2015 р.